

כ"ג ניסן, תשפ"א
4 באפריל 2021
סימוכין: 500-03-21

עמדות הורים בנוגע לצורך בידיעת השפה העברית הדבורה של תלמידים דוברי ערבית

רקע

אחד מהאתגרים הבולטים ביותר של מערכת החינוך בישראל קשור בהתמודדות עם הפערים ואי-השוויון בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית. מחקרים שהתפרסמו בשנים האחרונות מתארים פערים משמעותיים ועקביים בין האוכלוסיות ברבים מתחומי החיים.¹ על רקע תמונת מצב זו התקבלה החלטה במשרד החינוך לפעול למען פיתוח והטמעה של תכניות לחיזוק **ידיעת השפה העברית הדבורה** בקרב תלמידי מערכת החינוך בחברה הערבית בישראל. ההנחה היא שחיזוק השליטה של תלמידים בשפה העברית הדבורה תסייע להם להשתלב באופן מיטבי במוסדות אקדמיים ובמקומות תעסוקה הדורשים רמת עברית גבוהה.

במסמך הנוכחי יוצגו **עמדות ההורים** באשר לסוגיות אלו ולצורך בחיזוק מיומנויות התקשורת של תלמידים בשפה העברית הדבורה.

עמדות ההורים

במסגרת סקר ארצי שערכת ראמ"ה אחת לכמה שנים בקרב הורים לתלמידים הלומדים במערכת החינוך בישראל התבקשו הורים דוברי ערבית להשיב על מקבץ של שאלות שעסקו בתפיסות לגבי חשיבות לימודי עברית דבורה במערכת החינוך בחברה הערבית. הסקר הועבר בשנת 2018 במתכונת טלפונית למדגם מייצג של הורים מהחברה הערבית. על מקבץ שאלות זה השיבו בסך הכל 732 הורים, מהם 304 הורים לתלמידים הלומדים בבתי ספר יסודיים, 252 הורים לתלמידים הלומדים בחטיבות ביניים ו-176 הורים לתלמידים הלומדים בבתי ספר תיכון. במסגרת הסקר התבקשו ההורים להתייחס לשלושה נושאים:

- רמת החשיבות המיוחסת לשפה העברית
- תפיסה בנוגע לרמת הידע של ילדיהם בשפה העברית
- חשיבות לימודי העברית בחינוך הקדם יסודי

¹ הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית (מיצ"ב), 2019; הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, "פיז"ה 2018 – מבט ישראלי", משרד החינוך, דצמבר 2019; חגית כהן, "מצב החינוך במגזר הערבי בישראל, גילאי 9-0"; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הודעה לתקשורת מיום ה-05.11.2013; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, השנתון הסטטיסטי לישראל, נתוני גילאי 23-29. שנת 2014.

רמת החשיבות המיוחסת לשפה העברית

אחד הגורמים שמשפיעים על רכישה מיטבית של שפה שנייה בקרב תלמידים היא מידת התמיכה שמספקים להם הוריהם בתהליכי הלמידה. ככל שהורים מעודדים את ילדיהם ללמידה וככל שהם מספקים להם את הכלים והמשאבים הנדרשים עבור תהליכי הלמידה, כך גוברים סיכויי ההצלחה שלהם ברכישת שפה שנייה². מתוך ההנחה שתפיסות של הורים משפיעות על התפיסות של ילדיהם באשר לשפה העברית ולרמת המוטיבציה של ילדיהם ללמוד עברית, נבחנו במסגרת הסקר עמדות הורים בנוגע לחשיבות שהם מייחסים לשפה העברית ולשליטה בשפה העברית. לוח 1 מציג את התפלגות תשובות ההורים:

לוח 1: תפיסות הורים דוברי ערבית באשר לחשיבות שהם מייחסים לשפה העברית וללימודי עברית - שיעורי המשיבים "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד" (N=732)

אחוז המשיבים	
94%	חשוב לי שהילד שלי ידע לדבר עברית ברמה גבוהה
91%	שליטה גבוהה בעברית תגביר את הסיכויים של הילד שלי למצוא בעתיד עבודה טובה
90%	לימודי עברית דבורה בבית הספר תורמים לשיפור ההיכרות של הילד שלי עם החברה היהודית בישראל
91%	באופן כללי, אני בעד הרחבת לימודי השפה העברית הדבורה במערכת החינוך במגזר הערבי

בלוח 1 ניתן לראות כי הרוב המוחלט של הורי התלמידים בחברה הערבית מייחסים חשיבות רבה ללימוד השפה העברית וליכולת של ילדיהם לדבר עברית ברמה גבוהה. 94% מההורים דיווחו שחשוב להם שהילד שלהם ידע לדבר עברית ברמה גבוהה. 91% מהם הביעו עמדות חיוביות כלפי התוכנית להרחבת לימודי השפה העברית הדבורה בבתי הספר בחברה הערבית, ו-91% מהם דיווחו כי הם מבינים את הערך והתרומה של השליטה בשפה העברית וההיכרות עם החברה היהודית בישראל לתמונת העתיד של ילדיהם.

תפיסה בנוגע לרמת הידע של ילדיהם בשפה העברית

במסגרת הסקר התבקשו הורים להעריך את מיומנויות השיח והדיבור של ילדיהם בשפה העברית ביחס לרמה המצופה מגילם. להלן התפלגות תשובותיהם:

² Houston Independent School District,2010; Harris and Duibhir,2001; Anderson,2005; Ellis,2005; Lindholm,2005

לוח 2: עמדות הורים דוברי ערבית לגבי יכולת התקשורת של ילדיהם בשפה העברית - שיעורי המשיבים "ברמה טובה" או "ברמה טובה מאוד" (N=732)

אחוז המשיבים	
54%	יחסית לגילו, הילד שלי יודע לתקשר היטב בשפה העברית

בלוח 2 ניתן לראות כי כמחצית מההורים שהשתתפו בסקר דיווחו כי יחסית לגילם, הילדים שלהם יודעים לתקשר היטב בשפה העברית. עם זאת, כאשר מתבוננים על הצד השני של המטבע (שיעור המדווחים על יכולת תקשורת נמוכה) ניתן להסיק כי המחצית האחרת של ההורים שהשתתפו בסקר דיווחו שיכולת התקשורת של ילדיהם בשפה העברית היא נמוכה. תמונת מצב זו, של יכולת תקשורת נמוכה בשפה העברית השתקפה גם בשאלונים שהועברו לתלמידים עצמם ולצוותי ההוראה בבתי הספר בחברה הערבית.

חשיבות לימודי העברית בחינוך הקדם יסודי

מטרות התוכניות לקידום השפה העברית בקרב גילאי גן חובה עד כיתה ב' הן לייצר הכרות ראשונית עם השפה העברית ולהקנות לילדים בגיל הרך אוצר מלים בסיסי בתחום כישורי החיים. ההנחה היא שככל שתלמידים ייחשפו בשלבים מוקדמים יותר לשפה העברית כך תלך ותשתפר רמת השליטה שלהם בעברית כמו גם רמת המוכנות שלהם לתעסוקה ולאקדמיה. כדי לבחון הנחה זו התבקשו ההורים שהשיבו על הסקר להעריך עד כמה לדעתם חשוב ללמד ילדים עברית כבר בגן. להלן התפלגות תשובותיהם:

לוח 3: עמדות הורים דוברי ערבית לגבי חשיבות לימודי העברית בחינוך הקדם יסודי - שיעור שיעורי המשיבים "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד" (N=732)

אחוז המשיבים	
82%	חשוב שילדים במגזר הערבי ילמדו לדבר עברית כבר מהגן

בלוח 3 ניתן לראות כי 82% מההורים דיווחו כי להערכתם ישנה חשיבות רבה או רבה מאוד שילדים מהחברה הערבית ילמדו לדבר עברית כבר בגן. ממצאים אלו מלמדים על החשיבות הרבה שמייחסים הורים להוראת השפה העברית ועל כך שמרבית ההורים בחברה הערבית מאמינים שישנו צורך בהוראה של עברית כבר בגיל צעיר.

סיכום

מהנתונים שהוצגו במסמך זה נראה כי באופן כללי קיימת הסכמה בקרב הורים דוברי ערבית באשר לצורך בקידום ידיעת עברית במערכת החינוך בחברה הערבית. הרוב המוחלט של הורי התלמידים בחברה הערבית מייחסים חשיבות רבה ללימוד השפה העברית וליכולת של ילדיהם לדבר עברית ברמה גבוהה. מדיווחי ההורים עלה גם כי לפי תפיסותיהם רמת השליטה של ילדיהם בשפה העברית היא נמוכה ועל כן מצריכה חיזוק. כמו כן, ההורים סבורים כי חשוב ללמד ילדים עברית מוקדם ככל הניתן.